

השנים האבודות בהיבט המעשי

"השנים האבודות"

ההלכה והשלכותיה במישור

המעשי

כרמי מוסק

שופט בדימוס

אוקטובר 2008

השנים האבודות בהיבט המעשי

הנושאים לדיון

1. פיצוי בגין אובדן יכולת השתכרותו של הניזוק החי ב"השנים האבודות".
2. פיצוי לעיזבון עקב קיצור תוחלת חיי העבודה של המנוח כתוצאה ממותו בעוולה, וזכותו של עיזבון הניזוק לפיצוי כאמור.
3. שיטת חישוב הפיצוי.
4. תביעת העיזבון לפיצוי בגין אובדן השתכרות בשנים האבודות מול תביעת התלויים.
5. סוגיות בנושא חישוב הפיצויים.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עקרונות כלליים בדיני הנזיקין הקשורים לסוגיה

1. העמדת הניזוק במצב בו היה אלמלא מעשה העוולה.
2. הפיצוי עבור אובדן כושר ההשתכרות נועד לכך.
3. אם נפגע כושר ההשתכרות כתוצאה מהעוולה – זכאי לפיצוי.
4. גובה הפיצוי – השווי המהוון של הפער שבין כושר ההשתכרות ללא אירוע הנזק לבין כושרו הנוכחי במומו.
5. יש לבדוק את קיצור תוחלת חיי העבודה.
6. כאשר הניזוק חי מדובר על קיצור חלקי – תביעת הניזוק.
7. שעה שהניזוק נפטר – מדובר על קיצור מלא – תביעת העיזבון.

השנים האבודות בהיבט המעשי

הגדרת הסוגיה

האם זכאי הניזוק או עזבונו הבא בנעליו לפיצויים בגין אובדן יכולת ההשתכרות בשנים האבודות אותן שנים בהן יכול היה להשתכר אלמלא קוצרו באופן מלא או חלקי עקב מעשה העוולה.

בכך עסק פס"ד אטינגר

השנים האבודות בהיבט המעשי

התפיסה התרופתית של דיני הפיצויים ציטוטים מפס"ד אטינגר – הבסיס להלכה.

1. מקום בו נגרם לאדם, בעוולה, נזק, המתבטא בגריעה מכושר השתכרות שלו בהשוואה לכושר שהיה לו אילו לא העוולה – קמה לניזוק זכות לפיצויים.
2. שומת הפיצוי נעשית לפי הפרש שבין כושר ההשתכרות של הניזוק בלא מעשה הנזיקין (אלמלא העוולה) לבין יכולת ההשתכרות שלו עקב אותו מעשה .
3. הפער שנפער בין יכולת ההשתכרות שהייתה לניזוק עובר לתאונה אל מול יכולת ההשתכרות שנותרה לו לאחר התאונה, בהתחשב בנכותו.

השנים האבודות בהיבט המעשי

התפיסה התרופתית של דיני הפיצויים
ציטוטים מפס"ד אטינגר – הבסיס להלכה.

4. מה לי ניזוק, שנגרם לו מום, השולל באופן מלא את כושר השתכרותו, מה לי ניזוק, שתוחלת חייו קוצרה ויכולת ההשתכרות שלו "בשנים האבודות" אבדה ואיננה עוד? זה וגם זה נשללה מהם יכולת השתכרותם, ותובעים הם, לפיכך, פיצוי כספי אשר יעמיד אותם – בקירוב ובמידת האפשר – במצב בו היו נתונים ללא מעשה העוולה.

5. זה וגם זה, היו יכולים, אלמלא התאונה, להשתכר סכום מסוים שימשם אותם ואת בני משפחתם, ואילו עקב התאונה אין עומדת להם עוד האפשרות הזו.

השנים האבודות בהיבט המעשי

תוחלת החיים

מתוך החלת עיקרון השבת המצב לקדמותו שעה שמחשבים את הפיצוי יש להביא בחשבון את תוחלת חיי העבודה שהייתה לניזוק אלמלא מומו עקב מעשה העוולה או התאונה. – כלל ברזל שיש לזכור.

השנים האבודות בהיבט המעשי

ההיגיון מאחורי הכלל

ציטוט מאטינגר

- אובדן ההשתכרות מתפרש על-פני יחידות זמן שאורכן כאורך תוחלת חיי העבודה שהייתה צפויה לניזוק עובר לתאונה.
- הפיצוי בגין "השנים האבודות" יש בו כדי לתקן את מצב העניינים הלא שוויוני, שנוצר עקב המעשה העוולתי.
- הוא מציע מענה לאי-הצדק, הכרוך בשלילת הזכות לפיצויים, ממי שאינו יכול לממש את כושר השתכרותו, בשל קיצור תוחלת חייו בעוולה, בה-בעת שנפסקים פיצויים למי שאי-יכולתו לממש את כושר השתכרותו נובעת מפגיעתו בעוולה – בבחינת "זול יותר להרוג מאשר לפצוע".

השנים האבודות בהיבט המעשי

ההיגיון מאחורי הכלל

ציטוט מאטינגר

- לא בענישת המזיק אנו עוסקים כאן, כי אם באיון המאזניים ובהימנעות מהפחתה בלתי-מוצדקת של הפיצוי אך בשל העובדה, שבנוסף לפגיעה ביכולת ההשתכרות של הניזוק גרם המזיק גם לקיצור תוחלת חייו.

השנים האבודות בהיבט המעשי

הרתעה יעילה

- עיקרון הפועל לצד עיקרון השבת המצב לקדמותו.
- המזיק יכלכל את צעדיו – לכן ראוי שישא בכל הנזקים שגרם.
- אם לא ישא בכל הנזקים – הרתעתו תהיה בחסר.
- ימנע מלנקוט בכל האמצעים למניעת הנזק, שהם זולים יותר.

השנים האבודות בהיבט המעשי

הוכחת הנזק

- יש להראות סיכוי ממשי כי הניזוק היה משתכר בעתיד אלמלא הנזק שנגרם.
- יש להוכיח כי פוטנציאל ההשתכרות היה מתממש אצל הניזוק.
- מדובר בנכס השייך לניזוק.
- מדובר באופק הכלכלי של הניזוק.
- המטרה היא לפצות בעבור קיצור האופק הכלכלי.

השנים האבודות בהיבט המעשי

מות הניזוק

אין נפקות לכך שהניזוק לא יחיה ולא יוכל ליהנות מהכספים או הפיצוי עבור אובדן ההכנסה בשנים האבודות

ציטוט מפס"ד אטינגר:

"ההנחה לפיה הניזוק לא יהיה בחיים על-מנת ליהנות מכספי הפיצויים בגין "השנים האבודות", אין בה כדי לחתור תחת עצם הזכות לפיצויים. הפיצוי משקף את אובדן יכולתו של הניזוק להשתכר ולעשות בהכנסתו כאוות נפשו, והעובדה הטרגית של מות הניזוק בטרם-עת אינה מאיינת אובדן זה".

השנים האבודות בהיבט המעשי

תביעת תלויים ותביעת עיזבון

תביעת עיזבון

- קיימת אבחנה בין התלויים לעיזבון.
- תביעת העיזבון מוסדרת בהוראת סעיף 19(א) לפקנ"ז.
- עילות התביעה שעמדו לניזוק המת עומדות לעיזבון.
- הן נזק ממוני והן נזק בלתי ממוני.
- סעיף 19(ב) לפקנ"ז מורה כי יש להביא בחשבון הן הפסד והן רווח שנגרמו לעיזבון עקב מות המנוח – הניזוק.

השנים האבודות בהיבט המעשי

תביעת תלויים ותביעת עיזבון

תביעת התלויים

- תביעה עצמאית העומדת לתלויים בנוסף לתביעת העיזבון.
- תביעת התלויים מוסדרת בהוראות סעיפים 78 - 81 לפקנ"ז.
- התלויים: בן הזוג, הורים, ילדים.
- הפיצוי – הפסד התמיכה הכלכלית עקב מות המנוח.
- החישוב יעשה בדרך כלל על פי שיטת הידות.

השנים האבודות בהיבט המעשי

תביעת תלויים ותביעת עיזבון הבעייתיות בתביעת התלויים

- סעיף 78 לפקנ"ז מסייג את זכות התלויים – מכפיף לזכות הניזוק לתבוע את המזיק ולזכות בפיצוי.
- כלומר- רק כאשר הניזוק נפטר וטרם מימש את זכותו לתבוע – קמה הזכות לתלויים.
- לפיכך – מקום לא עומדת הזכות לניזוק לתבוע – התוצאה כלפי התלויים היא קשה ובלתי צודקת.

השנים האבודות בהיבט המעשי

תביעת תלויים ותביעת עיזבון

- לצורך כך ראוי לזכור כי העיזבון בא בנעלי הניזוק.
- הכרה בזכות הניזוק החי לתבוע עבור השנים האבודות גוררת אחריה בהכרח זכות כזו של העיזבון.

השנים האבודות בהיבט המעשי

תביעת תלויים ותביעת עיזבון

החשש לפיצויי כפל

- מתעורר מקום בו הניזוק עצמו פוצה עבור השנים האבודות.
- מה קורה לגבי הניזוק המת – סעיף 78 לפקנ"ז אינו עוסק בכך, מקורו ועיסוקו בניזוק החי.
- כלומר – הגשת תביעה על ידי הניזוק החי יוצרת מחסום ממשפחתו לתבוע.
- נוצר מצב בו עדיף הניזוק המת על הניזוק החי מבחינת התלויים – השלכות סוציאליות.

השנים האבודות בהיבט המעשי

ניכוי הוצאות

הכלל: לצד ההכנסות שהיו צומחות לנפגע משך

השנים האבודות נחסכו ממנו הוצאות שונות

- פיצוי המשקף את מלוא ההכנסות בשנים האבודות הוא פיצוי יתר.
- פיצוי זה מתעלם מכך שכדי להפיק הכנסות, על המנוח היה להקדיש סכומים למחייתו.
- הנפקות היא לא במהות הפיצוי, אלא בשיעורו.

השנים האבודות בהיבט המעשי

ניכוי ההוצאות

- הבסיס לניכוי ההוצאות בדין הוא סעיף 80 לפקנ"ז.
- הבסיס הרעיוני לניכוי ההוצאות הוא עיקרון השבת המצב לקדמותו.

השנים האבודות בהיבט המעשי

הערת אגב לתביעת התלויים

- העיקרון האמור הביא לפסיקה הישנה יותר כי מתביעת התלויים יש להפחית את הסכום שנפסק ליורשי המנוח עבור הנזק הלא ממוני.
- אין הדבר עומד בניגוד לאמור בסעיף 19(ד) לפקנ"ז.
- יש להפחית מפיצויי התלויים את צריכת המנוח מהקופה המשפחתית אשר נחסכה במותו.
- יש להחיל עיקרון זה גם בתביעת העיזבון עבור הפסד ההכנסה בשנים האבודות.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון

- אובדן ההכנסות בשנים האבודות הוא נזק בר פיצוי.
- על בית המשפט להפחית את ההוצאות המשוערות שהיה מוציא הניזוק המת למחייתו לו היה חי.
- השאלה – מהי אותה הפחתה וכיצד נערוך את החישוב.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון

- קיימת באנגליה גישה שרירותית של ניכוי 50% מכלל ההכנסות המשוערות.
- קיימת תפיסה שאומרת כי אם לא היו למנוח תלויים סביר שלא היה חוסך או שחסכוניותו היו כמעט 0. גם זו תפיסה שירותית ולטעמי חסרת היגיון.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות

חישוב

שיטת הצרכים הבסיסיים

- מפחיתים מהפיצוי סכום שמבטא את ההוצאות הבסיסיות שמוציא אדם למחייתו.
- יש להביא בחשבון אם הוא נשוי, גודל המשפחה וכדומה.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות חישוב

שיטת רמת החיים

- יש להביא בחשבון את רמת החיים של הניזוק, בהתייחס ליכולת השתכרותו
- בניגוד לשיטת הצרכים הבסיסיים שלא קושרת בין יכולת ההשתכרות לרמת ההוצאה

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות

חישוב

שיטת החסכונות

- הסכום שנותר לאדם מתוך הכנסותיו לאחר ההוצאות שהוציא לצורך שמירת רמת חייו הוא סכום החיסכון – בגינו יש לפצות.
- שיטה שבוחנת יותר לעומק ובאופן מפורט את הניזוק הספציפי.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות חישוב

השיטה שהותוותה בפס"ד אטינגר

- שיטת רמת החיים היא המקובלת על בית המשפט.
- חולשתה – עמימות.
- מקום בו התגבש מצבו המשפחתי והכלכלי ביום מתן פסק הדין – ניתן לקבוע בוודאות.
- מקום בו טרם התגבש מצבו הכלכלי והמשפחתי של הניזוק ביום מתן פסק הדין – יש לשער.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות

חישוב

השיטה שהותוותה בפס"ד אטינגר

- יש להיעזר בשיטת הידות בהעדר ראיות המצדיקות הליכה בדרך אחרת.
- שיטת הידות היא חזקה עובדתית הבנויה על ניסיון החיים.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות חישוב - השיטה שהותוותה בפס"ד אטינגר

יישום השיטה בפועל

- שלב 1 – אומדן ההכנסה הפוטנציאלית של הניזוק.
- שלב 2 – צירוף ההכנסה לכלל הכנסת המשפחה – הקופה המשותפת.
- שלב 3 – מתוך הקופה המשותפת יד אחת מוקצבת להוצאת קבע כללית של המשפחה.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות חישוב - השיטה שהותוותה בפס"ד אטינגר

יישום השיטה בפועל

- שלב 4 - היתרה מחולקת באופן שווה בין כל בני המשפחה – לכל אחד ידה אחת.
- שלב 5 – הפחתת יד המנוח מכלל הכנסתו. היתרה המתקבלת היא הבסיס לחישוב הפיצוי עבור הנזק שנגרם בשנים האבודות.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות חישוב - השיטה שהותוותה בפס"ד אטינגר

יתרונות השיטה

- השיטה משיגה את מטרת הניכוי והשבת המצב לקדמותו מבלי לגרוע מהפיצוי ומבלי לפסוק פיצוי יתר.
- שיטת חישוב נוחה.
- שיטה שוויונית.
- מביאה בחשבון את גודל המשפחה וגם את רמת ההכנסה.
- מביאה לאחידות בחישוב הפיצויים בשיטת המשפט הישראלי.
- מביאה לתוצאה שהעיזבון יזכה לפיצוי דומה לו היו זוכים התלויים.
- השיטה חלה כהנחה – ניתן לסתור אותה בראיות וללכת בשיטה אחרת.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות חישוב - השיטה שהותוותה בפס"ד אטינגר

דוגמא מספרית

- המשפחה כוללת זוג הורים ושלושה ילדים.
- האב משתכר 20,000 ₪ לחודש, האם משתכרת 10,000 ₪ לחודש.
- על פי שיטת הידות – 6 ידות. שווי כל ידה 5,000 ₪.
- האב נהרג מוגשת תביעת עיזבון בגין השנים האבודות.
- הפחתת יד האב מהכנסתו מותירה פיצוי חודשי של 15,000 ₪ לתלויים.
- הפיצוי יהיה לתוחלת חיי העבודה.
- יש להוון לעתיד.
- יש לפסוק לעבר עם הצמדה וריבית.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות חישוב - השיטה שהותוותה בפס"ד אטינגר- התאמות לשיטה

- התאמת סכום חיסכון שהיה חוסך הניזוק
- בתביעת תלויים לא מביאים זאת בחשבון כי הם לא היו נהנים מהחיסכון שהיה חוסך הניזוק – הוא היה חוסך זאת לעצמו ולא לתלויים – אפשר אולי להתווכח על כך.
- במקרה של תביעת הניזוק החי לשנים האבודות ראוי להפחית את שווי החיסכון מסכום הניכוי.
- אחרת פוגעים בניזוק החי – מתעלמים מהעובדה כי חלק מההוצאות מוקדשות לחיסכון.
- בפס"ד אטינגר הוצעו שתי שיטות לפתרון. האחת – להקטין את הניכוי ב-50% - כלומר מניחים שידה כוללת בתוכה מרכיב של חיסכון בשיעור 50%. שיטה שנייה להוסיף לכלל המשפחה ידה רעיונית, מהווה ידה פרופורציונאלית לכלל המשפחה.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות חישוב - השיטה שהותוותה בפס"ד אטינגר

דוגמא מספרית לאחר התאמת החיסכון שיטה ראשונה

- המשפחה כוללת זוג הורים ושלושה ילדים
- האב משתכר 20,000 ₪ לחודש, האם משתכרת 10,000 ₪ לחודש
- על פי שיטת הידות – 6 ידות. שווי כל ידה 5,000 ₪
- האב נהרג מוגשת תביעת עיזבון בגין השנים האבודות.
- הפחתת מחצית יד האב מהכנסתו מותירה פיצוי חודשי של 17,500 ₪ לתלויים.
- הפיצוי יהיה לתוחלת חיי העבודה.
- יש להוון לעתיד.
- יש לפסוק לעבר עם הצמדה וריבית.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות חישוב - השיטה שהותוותה בפס"ד אטינגר

דוגמא מספרית לאחר התאמת החיסכון שיטה שניה

- המשפחה כוללת זוג הורים ושלושה ילדים
- האב משתכר 20,000 ₪ לחודש, האם משתכרת 10,000 ₪ לחודש
- על פי שיטת הידות – 6 ידות. שווי כל ידה 5,000
- הוספת ידה רעיונית – 7 ידות. שווי כל ידה 4,286 ש"ח
- האב נהרג מוגשת תביעת עיזבון בגין השנים האבודות.
- הפחתת יד האב מהכנסתו מותירה פיצוי חודשי של 15,714 ₪ לתלויים.
- הפיצוי יהיה לתוחלת חיי העבודה.
- יש להוון לעתיד.
- יש לפסוק לעבר עם הצמדה וריבית.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות חישוב - השיטה שהותוותה בפס"ד אטינגר

בדוגמא הראשונה יש משמעות רבה להפחתת החיסכון. בשיטה השנייה המשמעות קטנה יותר. הדבר תלוי בגודל המשפחה. למשל, אם היו רק 3 ידות – הייתה השפעה גדולה יותר.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות חישוב - השיטה שהתקבלה – פס"ד כרכבי – התקבלה השיטה השנייה.

יישום השיטה בפועל

- שלב 1 – קביעת הקופה המשותפת של המשפחה
- שלב 2 – קביעת מס. הידות – בני המשפחה + יד משק הבית + יד החיסכון.
- שלב 3 – קביעת שוויה של כל יד. חלוקת סכום הקופה המשותפת במס. הידות. התוצאה היא יד הקיום.
- שלב 4 – הפחתה מהכנסת המנוח את יד הקיום.
- שלב 5 – התוצאה המתקבלת היא סכום אובדן ההשתכרות של המנוח בשנים האבודות.

השנים האבודות בהיבט המעשי

עיקרון הניכוי בתביעת העיזבון – שיטות חישוב - השיטה שהותוותה בפס"ד אטינגר

התאמה שנייה – ניזוק שמצבו המשפחתי לא התגבש או ההנחה שלא תהיה לו משפחה

- ניתן להיעזר בנתונים סטטיסטיים ולבצע חישוב על פי שיטת הידות.

- דרך שנייה – ניכוי הוצאות קיום מוגברות תוך הגדלת החלק שמוקדש לחיסכון.

השנים האבודות בהיבט המעשי

תביעת שנים אבודות של ילד

- השיקול של מניעת אי צדק לתלויים פוחת.
- יש להניח הנחות שונות לגבי פוטנציאל ההשתכרות, תוחלת חיי ההשתכרות, המשפחה העתידית, גובה ההוצאות, גובה החיסכון, רמת החיים.
- ניכוי הוצאות מוגברות בהעדר תלויים או להניח בעתיד קיום תלויים.
- ניתן להסתמך על גובה השכר הממוצע במשק – הנחה הניתנת לסתירה.
- הקטין יהיה זכאי לפיצוי. שיעור הפיצוי יהיה צנוע יותר.

השנים האבודות בהיבט המעשי

תביעת שנים אבודות של ילד – פס"ד פינץ

- נקבע כי בקטין חסר תלויים יש לערוך חישוב על פי שיעור הפסד של 30% מההכנסה המשוערת.
- באין ראיות לסתור ההכנסה החודשית המשוערת תהיה השכר הממוצע במשק.
- אין מקום לפסוק פיצוי עבור שנות השירות הצבאי.

השנים האבודות בהיבט המעשי

תביעת שנים אבודות של ילד – פס"ד תאבת

- בית המשפט חוזר את ההלכה שנקבעה בפס"ד פינץ.
- באופן רגיל לא ראוי להשתמש בנתונים סטטיסטיים – ראוי לנקוט בשיטת חישוב ברורה, יציבה ושיוויונית.

השנים האבודות בהיבט המעשי

חשש מפיצוי כפל

- החשש מתעורר שעה שמוגשות תביעת עיזבון ותביעת תלויים.
- המזיק יידרש לשלם בעבור אובדן התמיכה בתביעת התלויים ואובדן ההשתכרות בשנים האבודות בתביעת העיזבון.
- מדובר בפיצוי זהה או כמעט זהה.

השנים האבודות בהיבט המעשי

חשש מפיצוי כפל – התלויים הם גם היורשים

- החשש אינו קיים מאחר ועל פי הדין מנכים מתביעת התלויים את שווי טובת ההנאה שבאה לידיהם מהעזבון. טובת הנאה זו כוללת גם את הפיצוי עבור השנים האבודות.

השנים האבודות בהיבט המעשי

חשש מפיצוי כפל – אין זהות בין התלויים ליורשים

- היורשים אינם מי שהיו תלויים במנוח לפרנסתו
- יש לנכות מתביעת העיזבון את הסכום שהניזוק היה מוציא על התלויים בו.
- היורשים לא היו זוכים בסכום זה.
- תביעת התלויים תופנה כנגד המזיק.
- לא יהיה לכן פיצוי כפל.
- הדבר מתיישב עם הוראות סעיף 19(ב) לפקנ"ז שכן אנו עוסקים כאן בהפסד או רווח של המנוח עובר למותו ולא להפסד או רווח לעיזבון עקב מות המנוח.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – האם בוטלה ההלכה של הגבוה מבין השניים

- עד לשינוי ההלכה בנושא השנים האבודות היה מקובל לפסוק את הפיצוי הגבוה מבין תביעת התלויים ותביעת העיזבון
- תביעת העיזבון כללה בדרך כלל פיצוי עבור נזק בלתי ממוני, הוצאות קבורה והוצאות שונות.
- תביעת התלויים כלל האת הפסד התמיכה לתלויים ואבדן שירותי אב או אם.
- הלכת השנים האבודות הוסיפה לתביעת העיזבון ראש נזק חדש של תביעת הפסדי המנוח.
- הדבר יצר חפיפה בין ראש נזק זה לראש הנזק של אובדן התמיכה בתביעת התלויים.
- ברור כי לא ניתן לפסוק פיצוי כפל.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – האם בוטלה ההלכה של הגבוה מבין השניים

- התעורר דיון האם יש מקום לניכוי מלא בין התביעות – עיזבון ותלויים או שמא יש מקום לאבחן בין ראשי הנזק השונים.
- בית המשפט העליון עבר שלושה שלבים מחשבתיים טרם עיצב את ההלכה כי החפיפה היחידה היא בתחום התלות והתמיכה ואילו יתר ראשי הנזק הם ברי פיצוי באופן נפרד.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – האם בוטלה ההלכה של הגבוה מבין השניים

שלב ראשון – פס"ד צרור

- הלכת הניכוי מביאה בחשבון את ההטבה הכספית שבאה לידי התלויים עקב מות המנוח.
- הביטוי לכך הוא בהפחתת יד הקיום בחישוב נזקי התלויים .
- יש להפחית גם פיצוי שהגיע לתלויים בהיותם יורשים .
- אין חובה על בית המשפט לפסוק תמיד את הגבוה מבין תביעת העיזבון או תביעת התלויים.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – האם בוטלה ההלכה של

הגבוה מבין השניים

שלב ראשון – פס"ד צרור

- יש לבחון אם גישה זו משקפת את ההיגיון שמאחורי הלכת הניכוי.
- אין לנכות מתביעת העיזבון ראשי נזק שאינם הפסדי תמיכה.
- יש לנכות את מרכיב פיצויי התמיכה כדי שלא יפסק פעמיים.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – האם בוטלה ההלכה של הגבוה מבין השניים

שלב ראשון – פס"ד צרור

- אין לשלול לפיכך מהעיצבון את מרכיב הכאב וסבל גם אם מנכים את תביעת התלויים – פיצוי השייך למנוח ולעיצבונו.
- בשלב זה אין לסטות מהעיקרון כי יש להפחית את מלוא תביעת העיצבון מתביעת התלויים אם זו גבוהה יותר.
- אין לנכות פיצוי הוצאות רפואיות מתביעת התלויים.
- אין לנכות פיצוי אובדן שירותים מתביעת העיצבון.
- בצריך עיון – האם ראוי לנכות את מרכיב החיסכון שבתביעת העיצבון שעה שתביעת התלויים גבוהה יותר – באם ניתן לראות בזה ראש נזק נפרד בר פיצוי.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – האם בוטלה ההלכה של הגבוה מבין השניים

שלב שני – פס"ד כרכבי

- מקרה בו לא הייתה זהות בין התלויים ליורשים אלא חפיפה חלקית.
- לפיכך הוגשו לבית המשפט תביעת עיזבון ותביעת תלויים.
- באשר למרכיב החיסכון ראוי להוסיף זאת גם בחישוב תביעת התלויים אולם מבחינה חשבונית מגיעים לתוצאה זהה.
- יש לנכות מתביעת העיזבון את תביעת התלויים.
- באשר לראשי הנזק האחרים – מושאר בצריך עיון אם ראוי לאבחן בין מצב בו תביעת התלויים גבוהה יותר או תביעת העיזבון גבוהה יותר.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – האם בוטלה ההלכה של הגבוה מבין השניים

שלב שני – פס"ד כרכבי

- בית המשפט העליון רומז כי דעתו אינה נוחה מהמצב הקיים בו מנכים את מלוא תביעת העיזבון מתביעת התלויים כשזו גבוהה יותר. מביא למצב של מניעת פיצוי.
- מאחר ותביעת העיזבון גבוהה יותר – יש לפסוק לתלויים את הפסדי התמיכה ואובדן השירותים, לקזז את הפסדי התמיכה מתביעת העיזבון, והיתרה שבתביעת העיזבון, דהיינו היתרה עבור הפסד ההשתכרות בשנים האבודות יחד אם הפיצוי עבור כאב וסבל והוצאות קבורה ולוויה יחולק בין היורשים בתביעת העיזבון על פי צו הירושה.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – האם בוטלה ההלכה של הגבוה מבין השניים שלב שני – פס"ד כרכבי – דוגמא

- האב נפטר הותיר אלמנה ושני בנים. האלמנה ובן אחד תלויים ואילו הבן הבכור אינו תלוי. האלמנה ושני הבנים יורשים חלק האלמנה בעיזבון 50% חלקו של כל בן – 25%.
- תביעת העיזבון עבור הפסד השתכרות בשנים האבודות 500,000 ₪, כאב וסבל – 50,000 ₪, הוצאות קבורה ולוויה – 20,000 ₪. סך הכול 570,000 ₪.
- תביעת התלויים – עבור אובדן תמיכה 400,000 ₪. עבור אובדן שירותי בעל ואב – 100,000 ₪. סך הכול – 500,000 ₪.
- התלויים מקבלים את מלוא התביעה.
- מתביעת העיזבון מופחת 400,000 ₪ בעבור אובדן התמיכה שקיבלו התלויים.
- היתרה בסך 170,000 ₪ תחולק בין האלמנה ושני הבנים על פי חלקם בצו הירושה.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – האם בוטלה ההלכה של הגבוה מבין השניים

שלב שלישי – פס"ד דוביצקי

- קיימת אי התאמה ואי הלימה בין המקרים בהם תביעת העיזבון גבוהה יותר למקרים בהם תביעת התלויים גבוהה יותר.
- אין לדבוק עוד בהלכת הניכוי ככל שהיא עוסקת בראשי נזק שאינם בתחום החפיפה שבין התביעות בין שתביעת העיזבון גבוהה יותר ובין שתביעת התלויים גבוהה יותר.
- אלה תביעות נפרדות הכוללות ראשי נזק שונים למעט חפיפה.
- המזיק צריך לשאת בכל הנזק שגרם פעם אחת.
- אין לנכות מין שאינו במינו.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – האם בוטלה ההלכה של הגבוה מבין השניים שלב שלישי – פס"ד דוביצקי

- הזרות בין היורשים לתלויים היא נתון מקרי.
- ראשי הנזק שמחוץ לתחום החפיפה ייפסקו ליורשים ולתלויים בהתאם.
- אין לתת יותר משקל לשאלה איזה מבין התביעות גבוהה יותר.
- את יד החיסכון יש לפסוק לעיזבון גם אם תביעת התלויים גבוהה יותר בתחום החפיפה.
- מדובר במחצית יד משנה או חלק ממנה המוספת לקופה המשפחתית זאת לאור ההערה כי יש להתחשב גם בחלקה של האלמנה בקופה המשותפת היינו בתרומתה לחיסכון.
- סבורני כי ראוי להוסיף חלק מאותה יד על פי היחס שבין הכנסת בני הזוג.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – דוגמא – פס"ד כרכבי

- הנתונים הם: שנת לידת האב -1958
- האלמנה ילידת 1960
- בן יליד 1982
- בן יליד 1984
- מועד התאונה שנת 2000
- גיל המנוח בעת התאונה – 42
- גיל הבן הבכור בעת התאונה- 18 – אינו תלוי אך יורש
- גיל הבן הצעיר בעת התאונה – 16 – תלוי ויורש.
- גיל האלמנה בעת התאונה- 40
- שכר מנוח – 3,755 ₪
- שכר האלמנה – 2,642 ₪
- הקופה המשותפת – 6,397 ₪
- הוגשו תביעות עיזבון ותלויים. אין חפיפה מלאה בין היורשים לתלויים.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – דוגמא – פס"ד כרכבי תביעת התלויים

- מנוח, אלמנה, ילד ומשק בית – 4 ידות כל יד 1,599 ₪ לאחר הפחתת יד זו מהכנסת המנוח ההפסד הוא 2,156 ₪ לחודש.
- עד הגיע הבן התלוי לגיל 18. משך 25 חודש – 53,900 ש"ח
- לאחר מכן נותרות 3 ידות. כל יד שווה 2,132 ₪.
- פוסקים עד הגיע המנוח לגיל 67 – תוחלת חיי העבודה.
- מחלקים את החישוב לעבר עד יום פסק הדין ולעתיד.
- את סכום העתיד יש להוון.
- סך הכול התקבל סך של 406,000 ₪
- הוסף סך של 100,000 ₪ עבור אובדן שירותי אב.
- סך כול תביעת התלויים – 506,000 ₪.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – דוגמא – פס"ד כרכבי תביעת העיזבון

- מנוח, אלמנה, ילד משק בית וחיסכון – 5 ידות כל יד 1,279 ₪ לאחר הפחתת יד זו מהכנסת המנוח ההפסד הוא 2,476 ₪ לחודש.
- עד הגיע הבן התלוי לגיל 18. משך 25 חודש – 61,900 ש"ח
- לאחר מכן נותרות 4 ידות. כל יד שווה 1,599 ₪.
- הפחתה משכר המנוח – מתקבל סך של 2,156 ₪ הפסד חודשי.
- פוסקים עד הגיע המנוח לגיל 67 – תוחלת חיי העבודה.
- מחלקים את החישוב לעבר עד יום פסק הדין ולעתיד.
- את סכום העתיד יש להוון.
- סך הכול התקבל סך של 530,000 ₪
- הוסף סך של 46,000 ₪ עבור נזק שאינו נזק ממון ו-15,000 הוצאות קבורה ולוויה.
- סך כול תביעת העיזבון – 591,000 ש"ח ₪.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – דוגמא – פס"ד כרכבי תביעת התלויים מול תביעת העיזבון

- תביעת העיזבון גדולה יותר.
- התלויים זכאים להפסדי התמיכה.
- התלויים זכאים לאובדן שירותי האב.
- כלומר התלויים יקבלו את מלוא התביעה.
- חלק התמיכה בסך 406,000 ₪ יקוזז מתביעת העיזבון.
- בתביעת העיזבון יישאר סכום של 185,000 ₪.
- היורשים – האלמנה ושני הבנים (זה שתלוי וזה שאינו תלוי) חולקים בסכום זה על פי צו הירושה.
- במקרה זה האלמנה 50% וכל בן 25%.
- כלומר סך הכו ל ישולם על ידי המזיק: תביעת התלויים - 506,000 ₪ ושארית תביעת העיזבון – 185,000 ₪ - סך הכול 691,000 ₪.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – דוגמא – פס"ד דוביצקי תביעת התלויים מול תביעת העיזבון

- אילו תביעת התלויים הייתה גדולה יותר נניח 700,000 ₪.
- היה מקום לפי פס"ד דוביצקי לפסוק את מלוא תביעת התלויים. וכן לפסוק לעיזבון את הנזק שאינו נזק ממון, הוצאות קבורה ולוויה וכן את מרכיב החיסכון.
- ראינו כי מרכיב החיסכון הוא יד אחת מתוך הקופה המשותפת הכוללת את התלויים, המנוח, יד משק הבית ויד החיסכון. במקרה של כרכבי יד כזו היא בתקופה הראשונה עד הגיע הבן התלוי לבגרות – 1,279 ₪ לחודש ולאחר מכן 1,599 ₪ לחודש.
- אולם – יש לחלץ מתוך כך את תרומת המנוח לחיסכון.

השנים האבודות בהיבט המעשי

יישום הלכת הניכוי – דוגמא – פס"ד דוביצקי תביעת התלויים מול תביעת העיזבון

- מוצע לנקוט בשיטת חלקו היחסי של המנוח בהכנסה מכלל הקופה המשותפת.
- במקרה של כרכבי חלקו היה 3,755 ₪ מתוך 6,397 ₪, היינו – 59%.
- לכן יש להביא בחשבון בתקופה הראשונה יד חיסכון המנוח של 755 ₪ ובשנייה – 943 ₪
- עבור 25 חודשים – מגיע סך של 18,875 ₪, ולאחר מכן סכום נוסף של 204,000 ₪. שמביא בחשבון תקופה לעבר ותקופה מהוונת לעתיד. כלומר עבור החיסכון בלבד נוסף סכום של כ- 223,000 ₪.

השנים האבודות בהיבט המעשי

סיכום

- ההלכה שונתה כך שנוסף פיצוי עבור השנים האבודות.
- הדבר מגדיל באופן משמעותי את סכום תביעת העיזבון.
- בתביעת עיזבון קטין קבעה הפסיקה פרמטרים שניתנים לסתירה.
- בתביעת עיזבון קבעה הפסיקה את שיטת הידות כדרך חישוב.
- הוספה לשיטה יד החיסכון.
- נקבעו הלכות בנושא היחס שבין תביעת התלויים לתביעת העיזבון.
- נקבעו גבולות לניכוי, למעשה מנוכה רק סכום התמיכה.
- נקבע כי יתר ראשי הנזק ישולמו לתלויים - אובדן שירותים, ולעיזבון – נזק שאינו נזק ממון, הוצאות קבורה ולוויה ובאם תמיכת התלויים עולה על הפיצוי שבשנים האבודות ישולם לעיזבון גם מרכיב חיסכון המנוח הבנוי על חלקו של המנוח ביד החיסכון על פי חלקו היחסי של המנוח מכלל ההכנסה.

השנים האבודות בהיבט המעשי

תודה עבור ההקשבה ותשומת הלב.

